
Od redakcji

Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny nr 1, 5-8

1994

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

OD REDAKCJI

Trzymacie Państwo w rękach pierwszy numer „Nadwarciańskiego Rocznika Historyczno-Archiwalnego”. Wydawca – Towarzystwo Przyjaciół Archiwum i Pamiątek Przeszłości – ma nadzieję, że nie będzie to numer pierwszy i zarazem ostatni, i że „Rocznik” zajmie na stałe miejsce wśród gorzowskich wydawnictw. Wszystko zależeć będzie od możliwości finansowych Towarzystwa i hojności sponsorów.

Redakcja, kreując nowe pismo, postawiła sobie za zadanie realizację poprzez „Rocznik” trzech głównych celów:

1. Prezentowanie najnowszych badań historycznych dotyczących Regionu.

2. Odnotowywanie ważniejszych wydarzeń z życia miejscowych instytucji i środowisk związanych z kulturą, a dotyczących szeroko rozumianej przeszłości Regionu.

3. Sprzyjanie inicjatywom służącym realizacji idei „małych ojczyzn”.

Ad. 1. Redakcja uważa, iż gorzowskiemu środowisku historycznemu jest potrzebne pismo, w którym można by publikować wyniki najnowszych badań historycznych dotyczących Regionu.

W przeszłości funkcjonowało w Gorzowie wiele periodyków, które spełniały właśnie taką rolę. Najważniejszym z nich i najdłużej istniejącym były, jeszcze w okresie niemieckim Gorzowa, „Schriften des Vereins für Geschichte der Neumark” („Pisma Towarzystwa Historii Nowej Marchii”). Pismo powstało w 1893 r. i ukazywało się (od 1924 r. pod zmienionym tytułem) do 1943 r. Plonem 50 lat istnienia było wydanie 80 tomów, zawierających publikacje historyczne. Do dziś są one skarbnicą ogromnej wiedzy o przeszłości Nowej Marchii, często wykorzystywanymi przez historyków.

Po II wojnie światowej środowisko gorzowskie kilkakrotnie podejmowało próby wydawania czasopism o charakterze historyczno-naukowym. Z pewnością do najciekawszych należały tu: „Dolna Warta”, „Zeszyty Gorzowskie” oraz wydawnictwa Muzeum: „Zeszyt Muzeum” i „Muzeum Gorzowskie”. Wszystkie te periodyki w mniejszym lub większym stopniu zajmowały się przeszłością Regionu. Ciekawą inicjatywą była „Dolna Warta”, która szczególnie mocno podkreślała swoją „regionalistyczną orientację, stawiając sobie za jeden z głównych celów integrację ludności województwa”. Niestety, pismo okazało się efemerydą (zapewne z powodów finansowych). Interesujące są wydawnictwa gorzowskiego Muzeum. Ukazują się jednak bardzo nieregularnie i tematycznie koncentrują się w obszarze działalności Muzeum. Na poznanie przeszłości Regionu nastawione były także „Zeszyty Gorzowskie”. Jednak i to wydawnictwo przestało się ukazywać.

W tej sytuacji pojawiła się luka, którą zamierzamy wypełnić wydając kolejne numery „Rocznika”. Intencją redakcji jest nawiązanie do nurtu historiopoznawczego wszystkich wymienionych wyżej periodyków wydawanych w przeszłości. „Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny” pomyślany jest jako miejsce prezentacji stanu najnowszych badań historycznych nad przeszłością Regionu. Mamy także nadzieję, że „Rocznik” stanie się płaszczyzną wymiany myśli historycznej badaczy polskich i niemieckich. Jeśli chodzi o uczonych niemieckich, to mamy tu szczególnie na uwadze historyków zgrupowanych pod przewodnictwem Willi Przybylskiego w „Projekcie Historii Niemiecko-Polskiej”. W „Projekcie” uczestniczą ludzie, którzy podejmują próbę nowego spojrzenia na wspólną przeszłość polsko-niemiecką. W numerze 1. „Rocznika” publikujemy dwie pierwsze prace autorów z „Projektu”.

W celu usystematyzowania wszystkich dokonań w zakresie badań historycznych zamierzamy publikować bibliografię z zakresu historii Regionu. W pierwszym numerze zamieściliśmy bibliografię za lata 1990-92. W numerach następnych będziemy ją uzupełniali, a także, w miarę możliwości, postaramy się przedstawić retrospektywnie całą bibliografię dotyczącą historii naszego Regionu.

Ad. 2. Drugim z celów, jakie zakłada redakcja, jest informowanie o działalności w zakresie historii różnych środowisk i instytucji społeczno-kulturalnych z terenu Regionu. W numerze 1. „Rocznika” staraliśmy się zapoczątkować tę prezentację, próbując w zasadzie rozpocząć ją od 1990 r., tj. od chwili powstania Towarzystwa Przyjaciół Archiwum i Pamiątek Przeszłości. W przyszłości postaramy się aktualizować na bieżąco informacje z tej dziedziny. Pierwszy numer „Rocznika” zawiera przegląd takiej działalności instytucji i środowisk, prowadzących działalność związaną z przeszłością Regionu. Niestety, nie od wszystkich tego typu instytucji udało się otrzymać stosowne informacje, stąd nie jest to kompletny materiał, który prezentowałby dokonania wszystkich placówek w dziedzinie nauk historycznych. Nie ze wszystkimi tego typu jednostkami udało nam się nawiązać kontakt. Postaramy się uzupełnić tę lukę w przyszłości.

Ad. 3. Ważnym celem istnienia „Rocznika” jest integracja społeczności Regionu. Mamy nadzieję, że „Rocznik”, poprzez prezentację historii Regionu, przyczyni się do integracji jego mieszkańców. Problem ten widzimy w kontekście przebudowy ustroju Polski z państwa scentralizowanego na samorządowe. Stwarza to konieczność mocniejszego niż do tej pory zwrócenia uwagi na małe ojczyzny i regiony. W przeszłości społeczeństw lokalnych znajdują się przecież źródła współczesnych inspiracji i wzory osobowe bliskie ich mieszkańcom. Jest to szczególnie ważne w odniesieniu do obszaru gorzowskiego, będącego zlepkiem różnych historycznych ziem. Mamy nadzieję, że „Rocznik” stanie się czynnikiem integrującym Region.

Planując wydawanie „Rocznika”, stanęliśmy przed problemem jego zasięgu terytorialnego oraz - co jest z tym związane - jego nazwą. W redakcji panowała zgodność co do tego, że interesuje nas teren obecnego województwa gorzowskiego. Ponieważ jednak jest to terytorium składające się z kilku fragmentów, z których każdy ma swoją własną historię, powstał kłopot z nazwą „Rocznika”. Jak bowiem znaleźć i streścić w jednym słowie elementy łączące tereny dawnej Nowej Marchii (czyli obszar m.in. byłych powiatów: gorzowskiego, myśliborskiego, strzeleckiego i choszczeńskiego), Wielkopolski

(b. powiaty: skwierzyński, międzyrzecki i międzychodzki), Ziemi Lubuskiej, Torzyskiej (b. powiaty: sulęciński i rzepiński)? Obszar obecnego województwa gorzowskiego był aż do schyłku XVIII w. (rozbiory Polski) terenem polsko-niemieckiego pogranicza. Wcześniej, w średniowieczu, charakter pograniczny tych ziem był jeszcze bardziej widoczny. Teren kasztelanii santockiej był obszarem, na którym krzyżowały się interesy najpierw polsko-pomorskie, później wielkopolsko-śląsko-brandenbursko-pomorskie i wreszcie – polsko-brandenbursko-krzyżackie. Trudno jest w takiej sytuacji znaleźć jakieś elementy wspólne. Dlatego doszliśmy do wniosku, że optymalnym będzie czynnik geograficzny, jakim jest Warta. Zdajemy sobie jednak sprawę z wielu niedoskonałości takiego rozwiązania. Przyjęliśmy zatem, iż nasze – jako redakcji – zainteresowania dotyczą dawnych terenów pogranicza, dziś stanowiących województwo gorzowskie. Natomiast Wartę (a właściwie tylko jej dolny odcinek) traktujemy jako element łączący w sposób naturalny ten obszar. Określenie „nadwarciański” w nazwie „Rocznika” nie jest zatem znakiem jakichś wygórowanych ambicji redakcji, lecz tylko próbą znalezienia płaszczyzny dla naszych zainteresowań.

Ambicją redakcji jest skupienie wokół „Rocznika” możliwie najliczniejszej grupy historyków zajmujących się przeszłością Regionu. Nie do wszystkich udało nam się dotrzeć przy okazji redagowania pierwszego numeru. Dlatego prosimy o skontaktowanie się z nami wszystkich, którzy chcieliby w przyszłości współtworzyć „Rocznik” poprzez zamieszczanie na jego łamach swoich tekstów. Liczymy także na współpracę z badaczami zajmującymi się amatorsko przeszłością. Chcemy bowiem zamieszczać i teksty o mniejszym ciężarze gatunkowym, dotyczące jednak historii interesującego nas obszaru.

Redakcja